

Macrofaunanieuwsmail 90, 22 maart 2010

Beste lezers,

Het is lente.

Er is weer leuke en informatieve kopij binnengekomen. Hiervoor hartelijk dank. Zeker genoeg voor een lekker leesuurtje in de zon.

Ook kan je nu via het weblog op <http://macrofauna.web-log.nl/> zoeken naar eerder verschenen verhalen/artikelen en dan dat nummer downloaden via http://www.helpdeskwater.nl/overlegkaders_en/macrofaunanieuwsmail/.

Veel plezier met lezen en blijf je berichten sturen naar macrofauna@rws.nl als je iets leuks leest, weet of hoort.

Groeten, Myra Swarte

In dit nummer:

Witte fotobakken	1
Onderscheid van de larven van het genus <i>Paracladopelma</i>	2
Uitnodiging boekpresentatie "Kruipende huisjes"	4
De Nederlandse Kokerjuffer <i>Jaargang 6, Nummer 10: maart 2010</i>	5
www.vermandel.com	8

Witte fotobakken

Wie weet waar je nog witte fotobakken voor het uitzoeken van macrofauna kunt kopen? De fotohandels die ik ken verkopen ze niet meer.

Groet,
Harry Smit
(e-mail smit.h@wolmail.nl)

Onderscheid van de larven van het genus *Paracladopelma*

(Diptera Chironomidae: Chironomini)

David Tempelman en Ton van Haaren, december 2009

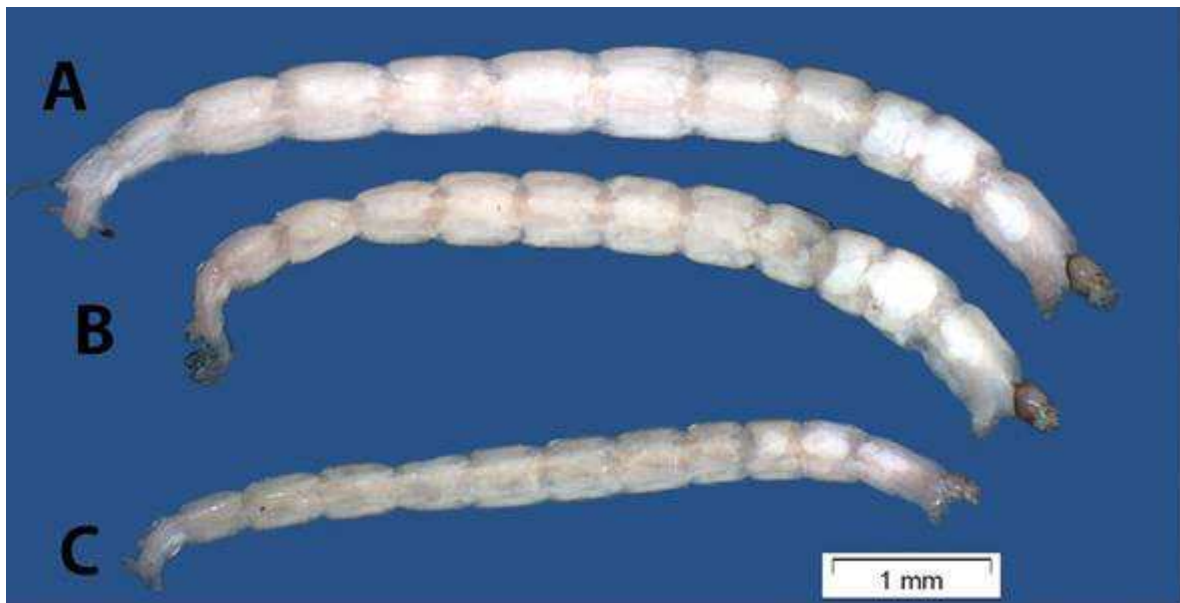
Het genus *Paracladopelma* is in Nederland vertegenwoordigd met drie soorten: *P. camptolabis*, *P. laminatum* en *P. nigrifulum*. Bij de determinatie van larven van dit genus werd in eerdere literatuur (Moller Pillot 1984) verwarring veroorzaakt, doordat de soorten werden gegroepeerd in een "*camptolabis*-aggregaat" en een "*laminata*-aggregaat". Latere publicaties maakten duidelijk dat *camptolabis*-aggregaat alleen de soort *nigrifulum* betrof en dat *camptolabis* moest worden ondergebracht in het *laminatum*-aggregaat tezamen met *P. laminatum* (Moller Pillot, 1990). Onlangs hebben wij materiaal uit verschillende Limburgse beken bestudeerd. Naar ons blijkt nu, dat de larven van alle drie verschillende soorten eenvoudiger kunnen worden onderscheiden dan eerst gedacht. Deze notitie geeft een overzicht van de kenmerken.

In Moller Pillot (2003) worden verschillen tussen de larven van *Paracladopelma* genoemd die moeilijk onder de binoc te zien zijn: de vorm van de buitenste zijtanden en de antenne. De buitenste zijtanden donker, zijn bijna versmolten en steken iets boven de andere zijtanden bij "*laminata* agg." (dus bij de soorten *laminatum* en *camptolabis*); bij *nigrifulum* zijn ze meer geelachtig, niet versmolten en steken ze niet boven de andere zijtanden uit. Echter dit is vaak lastig te zien in niet-opgehelderd materiaal, omdat deze tanden vaak onder de ventro-mentale plaat verborgen zitten. Soms zit de mandibel ook nog "in de weg". Bij *nigrifulum* kunnen de zijtanden tenslotte ook nogal donker lijken.

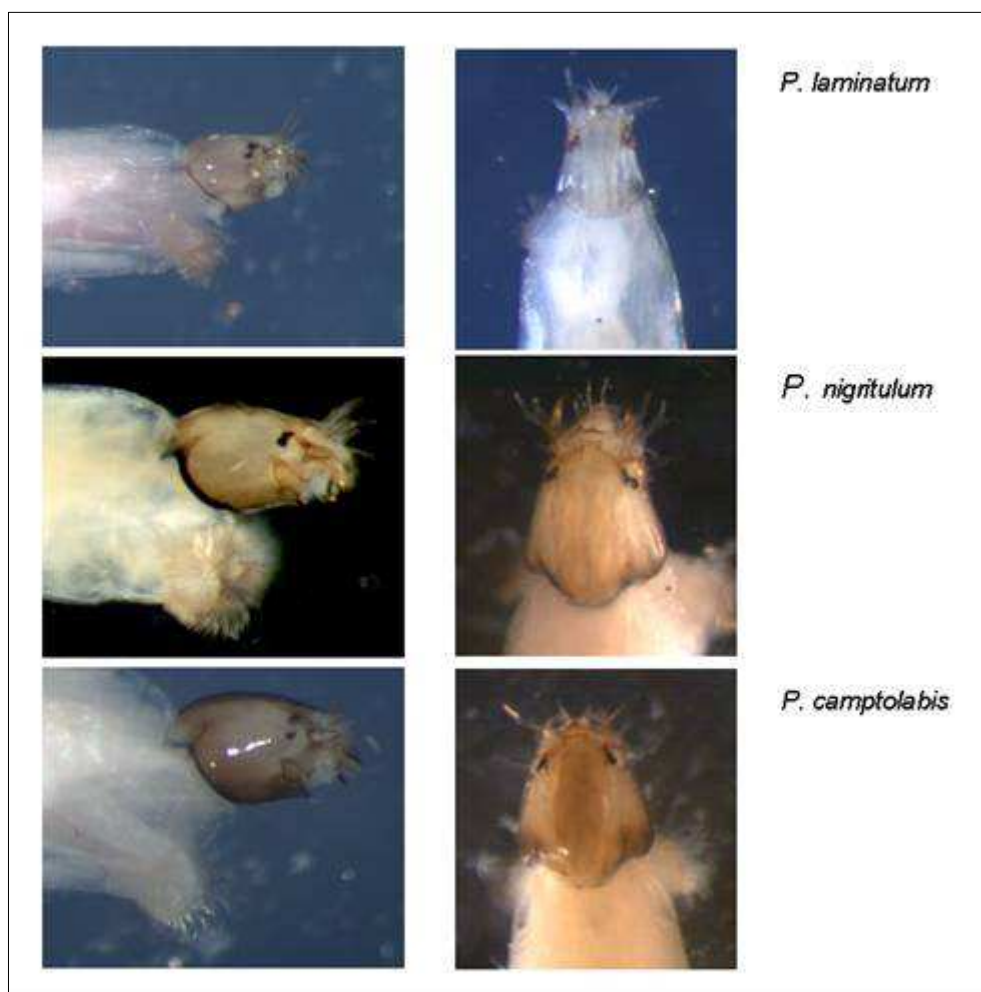
Er zijn echter ook enkele kenmerken die wat makkelijker onder de binoc zichtbaar zijn: de V-vormige haar op de fronto-clypeus (reeds bekend kenmerk) en de grootte en kleur van de kop (nieuw kenmerk) is sterk verschillend.

Samenvattend:

- *P. nigrifulum* (fig. 1A). Grote soort (kop $\pm$ 400 μ m). Het frontaalapotoom is geel en is er alleen langs de achterrand wat pigmentering. Ogen staan aaneen of zijn bijna versmolten. Deze soort heeft unieke, grote, V-vormige haren op de fronto-clypeus (fig. IV.30.c in Moller Pillot 1984). Deze haren zijn zoals Moller Pillot al zegt het best zichtbaar van opzij. Ze kunnen wellicht afbreken, maar bij tientallen larven uit Brabantse beekjes was dat niet het geval.
- *P. camptolabis* (fig. 1B). Grote soort (kop $\pm$ 400 μ m). Hele frontaalapotoom bruin getekend. Gula en de aansluitende wangen bruin, de ogen staan wijd uiteen.
- *P. laminatum* (fig. 1C). Dit is de kleinste soort van de drie (komt tot uiting in de kleinere kop: 240-270 μ m). De kop is geel (zonder donkere tekening op het frontaal-apotoom).

Figuur 1 Habitus van vierde stadium-larve van A) *P. nigrifulum*; B) *P. camptolabis*; C) *P. laminatum*.

Sleutel voor de vierde stadium larven.

- Kop klein (lengte 240-270 μm ; breedte 185-190; n=12) en geheel geel incl. mentumtanden en postoccipitaalskleriet. Frontoclypeus zonder V-vormige haren. VMP¹: breedte 80-85 μm ; IPD²: 60 μm ..... *P. laminatum*
- Kop groot (lengte ca. 400 μm , breedte 280-310 μm ; n=4), eenkleurig geel-bruin en met een zwart postoccipitaalskleriet. Frontoclypeus met teruggeslagen V-vormige haren. VMP: breedte 130-135 μm ; IPD 82-92 μm (n=4). Ogen staan aaneen of zijn versmolten ..... *P. nigrifulum*
- Kop groot (lengte ca. 400 μm ; breedte 290-320 μm ; n=7), geelbruin met donkerder aangelopen frontoclypeus, gula en wangen. Postoccipitaalskleriet zwart. Frontoclypeus zonder V-vormige haren. VMP: breedte 110-120 μm ; IPD 95-100 μm (n=7). Ogen duidelijk gescheiden ..... *P. camptolabis*

Tabel 1 Enkele dimensies binnen het genus Paracladopelma (in μm).

	Koplengthte	Kopbreedte	VMP breedte	IPD
<i>P. nigrifulum</i>	380-400	280-310	130-135	82-92
<i>P. camptolabis</i>	380	290-320	110-120	95-100
<i>P. laminatum</i>	240-270	185-190	80-85	60

¹ VMP: Vento Mentale Plaat

² IPD: Inter Plate Distance, onderlinge afstand tussen de VMP

Literatuur

- Moller Pillot, H.K.M. (1984). De larven der Nederlandse Chironomidae (Diptera). Inleiding, Tanypodinae & Chironomini. Ned. Faun. Meded. 1A, EIS, Leiden. 277p.
- Moller Pillot, H.K.M. (1990). Opmerkingen over nomenclatuur en determinatie van Chironomidae. Nederlandse Faunistische mededelingen, 1C. 86-87. zie ook:
<http://www.repository.naturalis.nl/document/148654>
- Moller Pillot, H.K.M. (2003). A key to the larvae of the aquatic Chironomidae of the north-west European lowland. Provisional translation of De larven der Nederlandse Chironomidae (Moller Pillot, H.K.M., 1984) (with many additions. Tilburg, 78p.
- Moller Pillot, H.K.M. (2009). A key to the larvae of the aquatic Chironomidae of the north-west European lowland. Provisional translation of De larven der Nederlandse Chironomidae (Moller Pillot, H.K.M., 1984) (with many additions. Second edition, with only minor corrections. Tilburg, 78p.

Uitnodiging boekpresentatie “Kruipende huisjes”

Beste Nieuwsbrieflezers,
Hierbij een uitnodiging voor het bijwonen van de presentatie van het boek “Kruipende huisjes”. Dit boek is geschreven door Bert Jansen, collega bij de Waterdienst. Hij is de afgelopen 14 jaar bezig geweest met het inventariseren van mollusken in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland en heeft de resultaten hiervan samengevat in een prachtig boek. Dit wordt ten doop gehouden op dinsdag 20 april in Lelystad tijdens een informatieve en interessante middag met een feestelijk karakter. U wordt van harte uitgenodigd hierbij aanwezig te zijn. De toegang is gratis.

Wel wordt het zeer op prijs gesteld als u zich **vooraf aanmeldt** bij mij.

Myra Swarte

Uitnodiging

Na 14 jaar inventariseren en met steun van vele instanties en vrienden is het dan zover. Het boek 'Kruipende Huisjes' is gereed en kan worden gepresenteerd. Langs deze weg nodig ik u uit tot het bijwonen van deze presentatie en de uitreiking van het eerste exemplaar aan de heer B. Fokkens, voorzitter van het Flevolandschap. De uitreiking vindt plaats op

20 april 2010

in het **Rijkswaterstaatkantoor 'Smedinghuis'** (Harry Prinszaal), Zuiderwagenplein 2 in **Lelystad**. Tijdens deze presentatie worden een viertal lezingen gehouden en kan onder het genot van koffie, een drankje en een hapje het boek worden bekeken en eventueel worden gekocht.

Bert Jansen
Delta 68,8224 EP Lelystad
Telefoon: 0320-243936
E-mail: natura-parva@planet.nl

Het wordt op prijs gesteld mij van te voren op de hoogte te stellen van uw komst.

Het Smedinghuis is vanaf het NS-station te bereiken met de buslijnen 143,154, stadsbus A of Interliner 315. Uitstappen bij bushalte 'Noorderwagenplein'.

Programma

- 14.00 Ontvangst met koffie/thee
14.15 Welkom
- 14.20 Lezing Frans Kouwets getiteld: "Hoe moet ons kindje heten?" Over naamgeving in de biologie.
14.45 Lezing Bram bij de Vaate getiteld: "Waar komen sommige van onze kindjes vandaan!" Over mollusken met een allochtone afkomst.
15.10 Pauze met kofielthee
- 15:30 Lezing Adriaan Gmelig Meyling getiteld: "Hoe laten de Stichting ANEMOON en het ANM de kindjes kruipen?" Over de activiteiten van de stichting en de resultaten ervan.
15:50 Lezing Bert Jansen getiteld: "Flevolands kruipende huisjes bijeengebracht in één boek geen kinderachtige klus." Over het verleden, heden en de toekomstplannen.
16.10 Uitreiking 1 ste exemplaar van 'Kruipende huisjes' aan de heer B. Fokkens, voorzitter van het Flevolandschap.
16.15 Napraten onder het genot van een hapje en een drankje. De aanwezigen worden dan tevens in de gelegenheid gesteld het boek met korting te kopen.

De Nederlandse Kokerjuffer *Jaargang 6, Nummer 10: maart 2010*

Digitale nieuwsbrief van de EIS werkgroep Trichoptera
Verschijnt onregelmatig, alleen als er iets te melden is. Bijdragen van de werkgroepleden zijn van harte welkom bij Bert Higler (bert.higler@wur.nl)
De nummering is doorgaand.

Inhoud

Nieuwsbrief nummer 10 heeft wat langer op zich laten wachten, omdat ik de zomer van 2009 in Japan verbleef wegens een pittige operatie. Inmiddels ben ik weer present en op tijd om een prachtige bijdrage van Barend van Maanen en Monique Korsten te kunnen opnemen over Zuid-Limburgse bronnen en bronbeken. Dorine Dekkers meldt haar ervaringen in Polen en kondigt de larven-cursus aan. Verder zijn er weer enkele bijzondere waarnemingen.

Interessante vondsten van kokerjuffers in Zuid- en Midden-Limburg Barend van Maanen & Monique Korsten

Inleiding

In het routinematig meetnet macrofauna van Waterschap Roer en Overmaas worden vanouds met enige regelmaat bijzondere soorten gevonden in Zuid- en Midden-Limburg. Dat heeft onder meer te maken met de geografische ligging, door de aansluiting op het Centraal-Europese middelgebergte. Het aantal bijzondere vondsten neemt nu spectaculair toe, sinds we in 2008 zijn gestart met een intensief bronnenonderzoek. Doel van het onderzoek is de ecologische toestand van bronnen (meer dan duizend!) in het beheersgebied redelijk dekkend in beeld te brengen. We zijn begonnen met bronnen in het gebied van Selzerbeek, Mechelderbeek en Boven-Geuldal (bovenstrooms van Epen). De komende jaren zullen de overige bronnen gebiedsgewijs de revue passeren.

Daarnaast hebben we een aanvullend onderzoek gedaan naar enkele goed ontwikkelde kalktufbronnen, omdat zij een belangrijk habitattypen vertegenwoordigen in Natura 2000. In dat kader zijn o.a. de Noor, de Vliekerwaterlossing, de Strabekervloedgraaf, Terzieterbeek en enkele bronnen in het Bunder- en Elslöerbos bemonsterd.

Het is bekend dat bronnen belangrijke *hotspots* van biodiversiteit zijn. Dat blijkt nu ook uit de vondsten van diverse zeldzame kokerjuffers. Voor deze groep worden de eerste voorlopige resultaten uit de bronnenonderzoeken hier gepresenteerd, vooruitlopend op artikelen die zijn voorzien over deze projecten. Overigens is op dit moment nog slechts een beperkt deel van de bronnenmonsters gedetermineerd.

Tinodes rostocki

Tinodes rostocki is aangetroffen in 2007 in de Poortlossing, onderdeel van het Hemelbeekstelsel bij Elsloo. Deze nieuwe vondst voor Nederland is gebaseerd op één mannelijke, rijpe pop, waarvan de genitaalhangsels goed ontwikkeld waren. Determinatie met Malicky (1983) leidt dan tot een zekere determinatie. Daarnaast werden twee larven gevonden, waarvan er één vermoedelijk ook *T. rostocki* betreft. De andere is mogelijk *Tinodes unicolor*. De determinatie van *Tinodes* larven is lastig en naar wij vermoeden niet altijd betrouwbaar, zonder goede complete referentiecollectie.

Tinodes unicolor

Het bronnenonderzoek levert veel nieuwe vondsten van *Tinodes* op, waaronder *T. assimilis* en *unicolor*. We zoeken daarbij gericht naar de galerijen op harde substraten zoals stenen en hout en borstelen het substraat af. Omdat de determinatie van larven op dit moment nog niet geheel probleemloos verloopt, moeten we enig voorbehoud maken met presentatie van de resultaten. Hopelijk leiden de vondsten van rijpe poppen tot meer zekere determinaties en kan dan door associatie met de larven voldoende inzicht worden verkregen in de betrouwbaarheid van determinaties.

Overigens is ook een kweek van *Tinodes* succesvol verlopen. Enkele kleinere stenen met daarop de galerijen van larven, zijn verzameld in het bronbos van de Terzieterbeek op 13 mei 2009. Ze zijn aanvankelijk in de koelkast en later bij kamertemperatuur in een afgesloten bakje geplaatst met een dun laagje water. De volwassen dieren begonnen uit te komen vanaf 6-juli 2009. Alle mannelijke dieren konden worden gedetermineerd als *Tinodes unicolor*.

Recente larvenvondsten van *T. unicolor* zijn afkomstig van diverse bronlocaties: Cottesserbeek en Terzieterbeek (Epen), bron Putberg (Heerlen), Bunder en Elslöerbos (Elsloo, Bunde), en Noor (Noorbeek).

Athripsodes albifrons

Athripsodes albifrons treffen we sinds 2003 regelmatig aan in de Geul (Partij, Wijlre, Bunde) en tot nu toe eenmaal in de benedenloop van de Gulp (Gulpen). In de Geul bij de Belgische grens wordt *A. albifrons* nog niet gevonden. Mogelijk is hier de waterkwaliteit nog een probleem, dan wel de frequente afwezigheid van natuurlijke houtige begroeiing langs de beek. De vondsten zijn gebaseerd op determinaties van larven. De determinatie blijkt niet altijd eenvoudig en alleen mogelijk voor vierde en vijfde stadium larven. Het gaat dan vooral om het onderscheid met *Athripsodes cinereus*, waarmee hij bovendien vaak samen blijkt voor te komen. Hierdoor kan *A. albifrons* gemakkelijk over het hoofd worden gezien, door de minder uitgesproken (kop)tekening en vaak wat kleinere (koker)afmetingen. Wij adviseren vooral Wallace et al. (2003) te gebruiken, omdat zij het kenmerk van de beharing van de voortibia goed illustreren en informatie geven om het stadium te bepalen (kopbreedtes). In de habitus lijken beide soorten dus ook wat verschillen te vertonen (aanwezigheid kopvlekken en kokervorm). De koker loopt bij *A. albifrons* wijder naar voren uit dan bij *A. cinereus* en is wat sterker gekromd.

Plectrocnemia brevis

Het bronnenonderzoek levert veel nieuwe vondsten van *Plectrocnemia brevis* op: bronnen uit de systemen van de Hemelbeek (Elsloërbos, Elsloo), Bunderbos (Geulle), Klitserbeek (Epen) en Noor (Noorbeek). Als larve was deze soort alleen bekend van het Bunderbos (Hemelbeek, andere locatie) (Wiggers et al., 2006). De soort werd nieuw gemeld voor Nederland door Botosaneanu (2004) op grond van vondsten van adulten uit Vijlen en van Cottessen.

Chaetopteryx major

Er zijn verscheidene nieuwe recente vondsten van *Chaetopteryx major*: Terzieterbeek, Klitserbeek en Cottesserbeek (omgeving Epen), Strabekervloedgraaf (Valkenburg), Zavelbeek (Bunde) en heel opmerkelijk in de Putbeek in Midden-Limburg (een langzaam stromende, vegetatierijke beek). Door Wiggers et al (2006) werden larvenvondsten gemeld van een van de vele Bunderbosbeken (Bunde, Elsloo), de Bervesbergbeek en Bommerigerbeek (Epen), naast oude vondsten van adulten. Alhoewel de larve al door Marlier (1981) werd beschreven, is de determinatie pas bevredigend mogelijk sinds de uitgave van Waringer & Graf (1997). Nieuwe vondsten kunnen deels daaraan worden toegeschreven, maar blijken ook hoofdzakelijk beperkt tot de fraaiere bronbeken.

Wormaldia occipitalis

Van *Wormaldia occipitalis* zijn veel nieuwe recente vondsten uit diverse bronnen en bronbeken in het Bunder en Elsloërbos, Strabekervloedgraaf (Valkenburg), Vlikerwaterlossing (Ulestraten), Terzieterbeek en Klitserbeek (Epen) en de Noor (Noorbeek).

Adicella filicornis

Eén larve van deze zeer zeldzame soort is aangetroffen in een bron van de Noor bij Noorbeek. Higler (2008) vermeldt slechts één of twee vindplaatsen nabij Nijmegen bij de Duivelsberg.

Drusus annulatus

Zowel uit regulier onderzoek als uit het bronnenonderzoek is er een uitbreiding van het aantal vindplaatsen van *Drusus annulatus*. De nieuwe locaties liggen in het stroomgebied van de Geul in het zuidoosten van Limburg, waar de soort volgens Higler (2008) uitsluitend voorkomt. Opmerkelijk is dan de vondst in de Crombacherbeek (Kerkrade) in het stroomgebied van de Worm en in de bovenloop van de Geleenbeek (Heerlen).

Tot slot

Het onderzoek aan bronnen in Zuid-Limburg laat duidelijk de hoge natuurwaarden van deze kleine wateren zien. Ze vervullen daarmee een belangrijke ecologische functie voor een groot aantal bijzondere soorten. Bronnen verdienen daarom meer aandacht en een volwaardige plaats in het waterbeheer, zoals ook door Verdonschot en Keizer-Vlek (2008) wordt beargumenteerd.

Literatuur

- Botosaneanu, L., 2004. *Plectrocnemia brevis*, a caddisfly species (Trichoptera) new for the fauna of The Netherlands. Entomologische berichten 64:97-98.
- Higler, L.W.G., 2008. Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera). EIS-Nederland, Leiden.
- Malicky, H., 1983. Atlas of European Trichoptera. Series Entomologica 24: 1-298.
- Marlier, G., 1981. La larve et la nymphe de *Chaetopteryx major* M.L. (Trichoptera). Bull. Inst. R. Sci. Nat. Belg. Bruxelles 53(8): 1-9, 3 pl.

- Verdonschot, P.F.M. & Keizer-Vlek, H.E., 2008. Abiotische randvoorwaarden. Deel 1: Permanente bronnen. Alterra-rapport 1715: 1-98.
- Wallace, I.D., Wallace, B. & Philipson, G.N., 2003. A key to the case-bearing caddis larvae of Britain and Ireland. Scientific Publications of the Freshwater Biological Association 61: 1-259.
- Waringer, J. & Graf, W., 1997. Atlas der Österreichischen Köcherfliegenlarven unter Einschluß der angrenzenden Gebiete. Facultas Universitätsverlag, Wien. p.286.
- Wiggers, R., T.H. van den Hoek, B. van Maanen, B. Higler & H. van Kleef, 2006. Some rare and new caddis flies recorded for the Netherlands (Trichoptera). Nederlandse Faunistische Mededelingen 25: 53-68.

13de Internationale Symposium over Trichoptera

Eind juni ben ik naar het driejaarlijks Internationale Symposium over Trichoptera geweest. Dit keer werd het gehouden in Bialowieza, Polen en georganiseerd door Katarzyna Majecka en Janusz Majecki. De accommodatie lag dichtbij het Bialowieza Nationaal Park met de laatste Europese oerbossen en haar wisenten. Tijdens de excursie gingen we met zijn allen wandelen in het Bialowieza Nationaal Park. Helaas hebben we niet veel gezien omdat we na 20 minuten, het bos in alle haast moesten verlaten vanwege een zeer heftige onweersbui. Veel vallende bomen en 'piekafvoeren' op de zandpaden deden menigeen het bos uitrennen. De sfeer tijdens het congres werd er echter niet minder om en na deze verkorte excursie was iedereen juist vol energie om met behulp van lichtvallen adulte kokerjuffers te vangen.

Met 70 deelnemers uit 30 landen waren op het congres alle continenten van de wereld vertegenwoordigd. In totaal werden 35 presentaties en 45 posters gepresenteerd. Allen zeer leerzaam. Vooral de onderlinge gesprekken en discussies waren inspirerend. Zeker doordat een redelijk aantal deelnemers een jarenlange staat van dienst als Trichoptera specialist heeft.. Publicaties van de presentaties zullen te zijner tijd verschijnen in Zoosymposia.

Enkele onderwerpen die tijdens het symposium zijn besproken, en die extra aandacht behoeven zijn:

- Trichoptera Literature Database door Ralph Holzenthal: een bibliografische database met meer dan 4000 citaties van Trichoptera literatuur. Het literatuurbestand is gratis te gebruiken, je kunt zoeken via auteur en publicatiejaar, het geeft links naar bestaande PDFjes. Het literatuurbestand is te downloaden (in Endnote) via <http://www.trichopteralit.umn.edu>
- Trichoptera World Checklist door John Morse: een database van meer dan 13.500 Trichoptera soorten met correcte namen en synonimen. De checklist is te vinden op <http://entweb.clemson.edu/database/trichopt/index.htm>
- Braueria door Hans Malicky: tegenwoordig online op www.biologiezentrum.at/de/bz. De oude nummers zijn gratis, de jongste moeten schijnbaar betaald worden. Een analoog abonnement op Braueria kost 10 Euro.
- Trichoptera Barcoding of Life: Sinds 2007 is Xin Zhou, bezig met het samenstellen van een wereldwijde DNA barcode reference library voor Trichoptera. Aanleveren van Trichoptera materiaal maakt het mogelijk om de reference library te gebruiken. Voor meer informatie zie www.TrichopteraBOL.org

Dorine Dekkers
Team ZWE
Alterra, Wageningen UR

De kokerjufferlarven cursus wordt gehouden op 4 en 5 november 2010.

Voor de begeleiding zijn behalve Bert de bekende Oostenrijkers Waringer en Graf gepolst. In de volgende MF nieuwsmail zal een aanmeldingsformulier staan.

Dorine Dekkers

Opvallende soorten

Athripsodes albifrons

Omdat het zulke opvallend getekende schietmotjes zijn, komen ze wel eens op Waarneming.nl. Er zijn nu ook nieuwe vindplaatsen uit het noordelijkste puntje van de provincie Limburg,

Ceraclea annulicornis

Bert Knol meldt larven, die ook in 2009 in de Dinkel zijn gevonden.

Hydroptila dampfi

David Tempelman stuurde me een mannetje op. Het diertje ziet er net zo uit als *H. sparsa* (foto in de uitklapfolder van AIDGAP), maar nadat ie in de alcohol is gestopt, verdwijnen de kleuren direct. De vindplaats is niet zo gek ver van de Reeuwijkse Plassen, waar Geyskes ze gevonden heeft in 1935 en 1936.

Henk Spijkers en Paul van Wielink hebben in 2009 ook extra aandacht besteed aan de zeer kleine Hydroptilidae. Daarbij kwamen een aantal mannetjes van *Hydroptila sparsa* te voorschijn. Vermoedelijk is het geen zeldzame soort.

In Lexmond werden door Cees Gielis ook mannetjes en vrouwtjes van *H. sparsa* gevonden. Hij heeft een seizoen lang Malaise-vallen in zijn tuin opgesteld en daar zaten buitengewoon veel Hydroptilidae in. Beide *Agraylea* soorten, zeer veel *Oxyethira flavicornis* en een mooie serie *Orthotrichia costalis*. Het is opvallend, dat op sommige plaatsen veel schietmotten in dergelijke vallen worden gevangen en op andere plaatsen bijna helemaal niet.

Henk Spijkers en Paul van Wielink vonden in de Kaaistoep 2♂♂ van *Hydropsyche exocellata* (zeer zeldzaam) en een ♂ van *Limnephilus elegans* (zeldzaam).

Bij de honderden monsters met kokerjuffers uit de provincie Zeeland in 2009, zat een ♂ *Limnephilus hirsutus*. Dit is een ongewone treffer, hoewel er 2 (zeer) oude waarnemingen uit Zeeland zijn. Dit zou een soort van pioniersmilieu's kunnen zijn (veronderstelling van Rink Wiggers, die onlangs in de boven-Dinkel larven van *Limnephilus fuscicornis* heeft gevangen). Dit is ook een zeldzame soort.

Met dank aan Barend en Rink voor het melden van bijzondere soorten en aan de vlinderaars in Zeeland, die stelselmatig de hele provincie bemonsteren, aan Henk en Paul, die jaarlijks de vondsten uit de Kaaistoep voor mij bewaren en aan Cees Gielis voor zijn kokerjuffers uit Lexmond. Omdat het jaarrond bemonsteringen betreft, geven deze gegevens een goed overzicht van de verspreiding van volwassen schietmotten in drie delen van Nederland. Daarbuiten worden meer incidenteel door bevriende entomologen volwassen dieren verzameld van andere plekjes (onbewoonde Waddeneilanden, omgeving van Heerde, Middelharnis, Haren en Zelhem).

Al deze gegevens worden doorgegeven aan EIS-Nederland, waar het totale bestand aanwezig is. In mijn verspreidingsatlasje van 2008 staat de stand van zaken t/m 2006. Voor een aantal soorten zijn er opvallende uitbreidingen van de verspreiding bij gekomen. Nieuwe kaartjes worden binnenkort gemaakt. Deze zijn met het meest recente databestand bij mij aanwezig en er kunnen gerichte vragen over de verspreiding beantwoord worden. Eigenlijk zou ik een eigen website moeten beheren, waarop dat bijgehouden kan worden. Misschien komt dat er nog wel eens van. Veel leesplezier.

www.vermandel.com

Identification keys to the Microlepidoptera of the Netherlands

Alle 1427 micro's via determineertabellen

Joop Kuchlein, Leo Bot (2010)

Het determineren van Kleine vlinders, ook wel motvlindertjes genoemd, is lastig, voornamelijk door het ontbreken van goede en toegankelijke boeken. Dit boek brengt uitkomst en ontsluit de wereld van deze insectengroep voor zover in Nederland voorkomend. € 59,95